

Nd.

469. Frumvarp til laga

[237. mál]

um þýðingarsjóð.

Flm.: Guðrún Helgadóttir, Ingólfur Guðnason.

1. gr.

Stofna skal sjóð til þýðinga á erlendum bókmenntum.

2. gr.

Tekjur sjóðsins skulu vera framlag ríkissjóðs samkvæmt fjárlögum hvers árs, þó aldrei lægra en 500 þúsund krónur á verðlagi ársins 1981.

3. gr.

Hlutverk sjóðsins er að styrkja útgefendur til útgáfu vandaðra erlendra bókmennta á íslensku máli, jafnt skáldverka sem viðurkenndra fræðirita.

Styrkinn skulu útgefendur nota til greiðslu þýðingarlauna.

4. gr.

Veitt skal úr sjóðnum í fyrsta sinn árið 1983.

5. gr.

Menntamálaráðuneytið setur reglugerð um framkvæmd laga þessara, að höfðu samráði við samtök rithöfunda, þýðenda og útgefenda. Skal þar einnig kveðið á um stjórn sjóðsins, vörslu hans og úthlutanir styrkja.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Það er talinn einn af hornsteinum menningar okkar að íslenska þjóðin eigi aðgang að fjölbreyttum bókakosti, bæði fræðiritum og fagurbókmenntum. Í samræmi við þetta sjónarmið svo og það grundvallarsjónarmið, að réttur manna til menntunar og menningar skuli vera sem jafnastur, eru rekin almenningsbókasöfn í landinu til þess að gera þann bókakost, sem fyrir hendi er á íslensku, sem aðgengilegastan almenningi. Jafnframt er reynt að hafa á boðstólum nokkurt úrval bóka á erlendum málum eftir því sem fjárframlög leyfa.

Hins vegar nýtast bækur á erlendum málum aðeins takmörkuðum hluta landsmanna vegna þess að því fer fjarri að öll þjóðin sé læs á erlendar tungur. Sá hluti landsmanna, sem þannig er farið um, er því algerlega háður þeim bókakosti sem til er á móðurmálinu og er auðsætt að hér er um að ræða mikinn mun á aðstöðu einstaklinga til þess að kynna sér það sem hugsað hefur verið og skrifað í heiminum.

Þennan aðstöðumun er að vísu aldrei unnt að jafna fullkomlega, en mikið mætti gera til úrbóta með því að auka verulega útgáfu á íslenskum þýðingum þeirra erlendra skáldrita og fræðirita sem umræddust eru á hverjum tíma. Á slíka útgáfu hefur verulega skort á undanförunum árum vegna þess að við val þýðdra rita til útgáfu ráða oftast nær markaðslögmálin ein, og aðeins eru valin rit sem talin eru líkleg til vinsælda og sölu. Er þá yfirleitt um að ræða svokallaðar afþreyingarbækur, sem að vísu geta verið ágætær til síns brúks, en auka litlu við reynslu eða þekkingu lesandans og gefa litla hugmynd um það úrval sem fyrir hendi er, þar sem þær samtíðarbókmenntir, sem mikilsverðastar eru taldar, verða nær algerlega útundan. Hið sama gildir um sigild bókmenntaverk sem öllum menningarþjóðum þykir sjálfsagt og nauðsynlegt að eiga í vönduðum þýðingum á eigið mál. Stór hópur landsmanna á því mjög takmarkaðan aðgang að slíkum ritum.

Þess má einnig geta, að vandaðar þýðingar á góðum bókmenntum eru mikilsverður þáttur í bókmenntastarfi hverrar þjóðar. Bókmenntum okkar er þörf áhrifa og strauma erlendis frá og slíkir straumar verða okkur sterkari og nákomnari ef þeir koma í gegnum íslenskar þýðingar. Auk þess eflist tungan að sveigjanleik og tjáningarhæfni í glímunni við að orða merkilegar hugsanir á íslensku. Þarf þessu til stuðnings ekki annað en nefna það mikla gildi sem snilldarþýðingar manna eins og Jóns Þorlákssonar, Sveinbjarnar Egilssonar, Magnúsar Ásgeirssonar og Helga Hálfðánarsonar hafa haft fyrir íslenskar bókmenntir.

Við lauslega athugun á Íslenskri bókaskrá kemur í ljós að af u. þ. b. 100 erlendum bókum, sem þýddar eru árlega á íslensku, eru innan við 10 ritverk sem almennrar viðurkenningar njóta, og að tala slíkra ritverka útgefinna á íslensku hefur lítið breyst á síðustu áratugum. meðan fjöldi hinna léttvægari bóka hefur aukist í réttu hlutfalli við aukna efnalega velmegun þjóðarinnar.

Þýðing góðra bókmennta er erfitt og tímafrekt starf. Væri það greitt í réttu hlutfalli við tíma og erfiði yrði þýðingarkostnaður mikilsverðra bókmennta mun hærra hlutfall útgáfukostnaðar en þýðingarkostnaður afþreyingarbókmennta. Þetta er vafalaust ein af ástæðunum fyrir því, hve lítið er gefið út af góðum þýddum bókum á Íslandi. Væru útgefendur styrktir til þess að greiða þýðendum sómasamleg laun fyrir slík störf, líkt og þýðingarsjóður Norðurlandaráðs styrkir þýðingar af einu Norðurlandamáli á annað, væri vafalaust unnt að auka mikið fjölbreytni og gæði þeirra bóka sem allur þorri manna á aðgang að. Með því væri tvímælalaust stigið skref fram á við í jafnréttismálum og hornsteinar menningar okkar og bókmennta til muna styrktir.